

บทที่ 5

สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาการส่งเสริมการปลูกผักปลอดภัยในโรงเรียนปดขนาดเล็ก จังหวัดสิงห์บุรี โดยมีสรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ ดังต่อไปนี้

1. สรุปการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การส่งเสริมการปลูกผักปลอดภัยในโรงเรียนปดขนาดเล็ก จังหวัดสิงห์บุรี มีวัตถุประสงค์ วิธีการดำเนินการ และผลการวิจัย ดังนี้

วัตถุประสงค์การวิจัย

1.1.1 เพื่อศึกษาสภาพสังคม เศรษฐกิจของเกษตรกรและเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องในการส่งเสริมการปลูกผักปลอดภัยในโรงเรียนปดขนาดเล็ก จังหวัดสิงห์บุรี

1.1.2 เพื่อศึกษาความคิดเห็นของเกษตรกรและเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องต่อความเหมาะสมในการส่งเสริมการปลูกผักปลอดภัยในโรงเรียนปดขนาดเล็ก จังหวัดสิงห์บุรี

1.1.3 เพื่อศึกษาความรู้เรื่องการใช้สารเคมีในการปลูกผักปลอดภัยของเกษตรกร

1.1.4 เพื่อศึกษาการดำเนินงานตามวัตถุประสงค์โครงการของเกษตรกรและเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้อง

1.1.5 เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค ข้อเสนอแนะของเกษตรกรและเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องในการส่งเสริมการปลูกผักปลอดภัยในโรงเรียนปดขนาดเล็ก จังหวัดสิงห์บุรี

วิธีการดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ เกษตรกรผู้เข้าร่วมโครงการการปลูกผักปลอดภัยในโรงเรียนปดขนาดเล็ก จังหวัดสิงห์บุรี ในปี 2555-2556 จำนวน 90 คน และเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย เจ้าหน้าที่ระดับจังหวัด เกษตรอำเภอ นักวิชาการส่งเสริมการเกษตร จำนวน 30 คน รวมจำนวนทั้งสิ้น 120 คน ทำการเก็บข้อมูลจากประชากรทั้งหมด

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้แบบสอบถามในการเก็บรวบรวมข้อมูล มีการนำแบบสอบถามมาตรวจสอบ โดยนำแบบสอบถามไปให้ผู้เชี่ยวชาญในเรื่องที่ศึกษาตรวจสอบ และขอรับคำแนะนำหรือข้อเสนอแนะเกี่ยวกับประเด็นหรือข้อความที่ควรเพิ่มเติมหรือแก้ไข

มีการตรวจสอบความน่าเชื่อถือได้ (Reliability) โดยการนำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบแก้ไขตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ไปทดสอบกับเกษตรกรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างเป้าหมาย จำนวน 30 คน จากนั้นนำแบบสอบถามมาตรวจสอบความน่าเชื่อถือได้ของเครื่องมือ ได้ค่า Reliability Coefficients ตอนที่ 1, 2, 4 และ 5 เท่ากับ 0.770, 0.757, 0.760 และ 0.779 ตามลำดับ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามจากเกษตรกรและเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องในโครงการส่งเสริมปลูกผักปลอดภัยในโรงเรียนปศุขนาดเล็ก จังหวัดสิงห์บุรี แล้วเก็บแบบสอบถามกลับคืนมาด้วยตนเอง จำนวน 120 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100 ได้รับการตรวจสอบความถูกต้อง ความสมบูรณ์ของข้อมูลในแบบสอบถามแต่ละชุด

การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูลใช้วิธีทางสถิติโดยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปเป็นเครื่องมือช่วยในการวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้ค่าสถิติต่างๆ ช่วยแปลความหมาย ซึ่งประกอบด้วย ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การส่งเสริมการปลูกผักปลอดภัยในโรงเรียนปศุขนาดเล็ก จังหวัดสิงห์บุรี สรุปผลการวิจัยดังนี้

ข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะพื้นฐานทางสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกรและเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้อง

1) ลักษณะพื้นฐานทางสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกร พบว่าเกษตรกรเป็นเพศหญิง มีอายุเฉลี่ย 43.55 ปี มีระดับการศึกษาประถมศึกษา มีประสบการณ์ในการปลูกผักเฉลี่ย 4.16 ปี มีแรงงานในครัวเรือน 3-4 คน มีขนาดพื้นที่ทำการเกษตรเฉลี่ย 18.62 ไร่ มีรายได้ในครัวเรือนเฉลี่ย 12,094 บาทต่อเดือน มีต้นทุนที่ใช้ในการปลูกผักเฉลี่ย 1,777 บาทต่อโรงเรียน มีแหล่งเงินทุน คือ ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธกส.) มีการติดต่อเจ้าหน้าที่เกษตร เฉลี่ย 2.05 ครั้งต่อสัปดาห์ และมีระดับการได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารในระดับมาก และเมื่อพิจารณาในรายประเด็น พบว่าอยู่ในระดับมาก ได้แก่ เกษตรตำบล วิฑูษุมชน โทรทัศน์ การอบรมเพื่อนบ้าน ญาติพี่น้อง วิฑูษุกระจายเสียงของทางราชการ พ่อค้า เจ้าหน้าที่ภาครัฐอื่นๆ พนักงานบริษัทเอกชน ผู้นำท้องถิ่น การประชุม หนังสือพิมพ์ การทัศนศึกษาดูงาน หอกระจายข่าว แผ่นพับ/แผ่นปลิว วารสาร โทรทัศน์ดาวเทียม การร่วมงานวันเกษตร/สัปดาห์เกษตรกร และอยู่ในระดับปานกลาง 1 ประเด็น ได้แก่ การชมนิทรรศการ

2) ลักษณะพื้นฐานทางสังคมและเศรษฐกิจของเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้อง พบว่าเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องเป็นเพศหญิง มีอายุเฉลี่ย 30.86 ปี มีระดับการศึกษาปริญญาตรี มีรายได้ในครัวเรือนเฉลี่ย 16,536 บาทต่อเดือน

ความคิดเห็นของเกษตรกรและเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องต่อความเหมาะสมในการส่งเสริมการปลูกผักปลอดภัยในโรงเรียนปศุขนาดเล็ก จังหวัดสิงห์บุรี

1) ความคิดเห็นของเกษตรกรต่อความเหมาะสมในการส่งเสริมการปลูกผักปลอดภัยในโรงเรียนปศุขนาดเล็ก จังหวัดสิงห์บุรี พบว่าเกษตรกรมีความคิดเห็นต่อความเหมาะสมในการส่งเสริมการปลูกผักปลอดภัยในโรงเรียนปศุขนาดเล็ก จังหวัดสิงห์บุรี ภาพรวมในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านสามารถสรุปได้ดังนี้

(1) ด้านวัตถุประสงค์ของโครงการ พบว่าเกษตรกรมีความคิดเห็นต่อวัตถุประสงค์ของโครงการในระดับมาก 3 ประเด็น ได้แก่ ทำให้เกษตรกรมีโอกาสในการรวมกลุ่มผู้ผลิตผักปลอดภัยจากสารพิษ โครงการที่ตั้งขึ้นตรงกับปัญหาและความต้องการของเกษตรกร และทำให้เกษตรกรมีความรู้ด้านการปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษที่ถูกต้อง ทั้งนี้โดยภาพรวมเกษตรกรมีความคิดเห็นต่อความเหมาะสมในการส่งเสริมการปลูกผักปลอดภัยในโรงเรียนปศุขนาดเล็ก จังหวัดสิงห์บุรี ด้านวัตถุประสงค์ของโครงการในระดับมาก

(2) ด้านวิชาการและกิจกรรม พบว่าเกษตรกรมีความคิดเห็นต่อด้านวิชาการและกิจกรรมในระดับมาก 5 ประเด็น ได้แก่ การส่งเสริมความรู้เกี่ยวกับการเพาะกล้า ให้ได้ต้นกล้าผักที่มีคุณภาพ การส่งเสริมความรู้เกี่ยวกับด้านการตลาด ผลผลิต และการจำหน่าย การส่งเสริมการใช้กับดักกาวเหนียวสีเหลืองในการดักจับแมลงศัตรูผัก การส่งเสริมการใส่ปุ๋ยหมักให้แก่ดินเพื่อช่วยเพิ่มธาตุอาหารและปรับสภาพความสมบูรณ์ของดิน และการส่งเสริมการใช้สารสกัดจากสะเดาในการป้องกันกำจัดแมลง ศัตรูผัก ทั้งนี้โดยภาพรวมเกษตรกรมีความคิดเห็นต่อความเหมาะสมในการส่งเสริมการปลูกผักปลอดภัยในโรงเรียนปศุขนาดเล็ก จังหวัดสิงห์บุรี ด้านวิชาการและกิจกรรมในระดับมาก

(3) ด้านการดำเนินงาน พบว่าเกษตรกรมีความคิดเห็นต่อการดำเนินงานในระดับมาก 3 ประเด็น ได้แก่ โครงการมีการติดตามและประเมินผลความสำเร็จ และขอเบิกพร้อมของโครงการอย่างสม่ำเสมอ โครงการเน้นการผลิตผักที่มีคุณภาพสอดคล้องกับความต้องการของตลาด และโครงการเปิดโอกาสให้เกษตรกรมีส่วนร่วมในการกำหนดแผนงานที่จะปฏิบัติในโครงการ ทั้งนี้โดยภาพรวมเกษตรกรมีความคิดเห็นต่อความเหมาะสมในการส่งเสริมการปลูกผักปลอดภัยในโรงเรียนปศุขนาดเล็ก จังหวัดสิงห์บุรี ด้านการดำเนินงานในระดับมาก

(4) ด้านเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรของโครงการ พบว่าเกษตรกรมีความคิดเห็นต่อเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรของโครงการในระดับมาก 5 ประเด็น ได้แก่ เจ้าหน้าที่ใช้ภาษาที่ง่ายทำให้เกิดความเข้าใจและชัดเจน เจ้าหน้าที่ให้ความช่วยเหลือเกษตรกรอย่างรวดเร็วทันเวลาเมื่อเกษตรกรมีปัญหาต้องการความช่วยเหลือ เจ้าหน้าที่มีความกระตือรือร้นในการทำงาน และให้คำปรึกษาปัญหาด้านการเกษตรเป็นอย่างดี เจ้าหน้าที่ที่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโครงการเป็นอย่างดี และเจ้าหน้าที่ติดตามดูแลการดำเนินงานตลอดเป็นระยะๆ ทั้งนี้โดยภาพรวมเกษตรกรมีความคิดเห็นต่อความเหมาะสมในการส่งเสริมการปลูกผักปลอดภัยในโรงเรียนปิดขนาดเล็ก จังหวัดสิงห์บุรี ด้านเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรของโครงการในระดับมาก

2) *ความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องต่อความเหมาะสมในการส่งเสริมการปลูกผักปลอดภัยในโรงเรียนปิดขนาดเล็ก จังหวัดสิงห์บุรี* พบว่าเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องมีความคิดเห็นต่อความเหมาะสมในการส่งเสริมการปลูกผักปลอดภัยในโรงเรียนปิดขนาดเล็ก จังหวัดสิงห์บุรี ภาพรวมในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านสามารถสรุปได้ดังนี้

(1) ด้านวัตถุประสงค์ของโครงการ พบว่าเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องมีความคิดเห็นต่อด้านวัตถุประสงค์ของโครงการในระดับมาก 4 ประเด็น ได้แก่ ทำให้เกษตรกรมีความรู้ด้านการปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษที่ถูกต้อง การปฏิบัติตามเทคโนโลยีการปลูกผักตามวัตถุประสงค์ของโครงการทำให้ปฏิบัติได้ง่ายขึ้นกว่าเดิม ทำให้เกษตรกรมีโอกาสในการรวมกลุ่มผู้ผลิตพืชผักปลอดภัยจากสารพิษ และทำให้คุณภาพชีวิตของเกษตรกรดีขึ้น ทั้งนี้โดยภาพรวมเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องมีความคิดเห็นต่อความเหมาะสมในการส่งเสริมการปลูกผักปลอดภัยในโรงเรียนปิดขนาดเล็ก จังหวัดสิงห์บุรี ด้านวัตถุประสงค์ของโครงการในระดับมาก

(2) ด้านวิชาการและกิจกรรม พบว่าเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องมีความคิดเห็นต่อด้านวิชาการและกิจกรรมในระดับมาก 3 ประเด็น ได้แก่ การส่งเสริมการใช้สารสกัดจากสะเดาในการป้องกันกำจัดแมลง ศัตรูผัก การส่งเสริมการใช้กับดักกาวเหนียวสีเหลืองในการดักจับแมลงศัตรูผัก และการส่งเสริมการใส่ปุ๋ยหมักให้แก่ดินเพื่อช่วยเพิ่มธาตุอาหารและปรับสภาพความสมบูรณ์ของดิน ทั้งนี้โดยภาพรวมเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องมีความคิดเห็นต่อความเหมาะสมในการส่งเสริมการปลูกผักปลอดภัยในโรงเรียนปิดขนาดเล็ก จังหวัดสิงห์บุรี ด้านวิชาการและกิจกรรมในระดับมาก

(3) ด้านการดำเนินงาน พบว่าเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องมีความคิดเห็นต่อการดำเนินงานในระดับมาก 3 ประเด็น ได้แก่ โครงการมีการติดตามและประเมินผลความสำเร็จและข้อบกพร่องของโครงการอย่างสม่ำเสมอ โครงการเปิดโอกาสให้เกษตรกรมีส่วนร่วมในการกำหนดแผนงานที่จะปฏิบัติในโครงการ และวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการปฏิบัติมีจำนวนเพียงพอกับ

เกษตรกร ทั้งนี้โดยภาพรวมเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องมีความคิดเห็นต่อความเหมาะสมในการส่งเสริมการปลูกผักปลอดภัยในโรงเรียนปิดขนาดเล็ก จังหวัดสิงห์บุรี ด้านการดำเนินงานในระดับมาก

(4) ด้านเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรของโครงการ พบว่าเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องมีความคิดเห็นต่อเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรของโครงการ ในระดับมาก 3 ประเด็น ได้แก่ เจ้าหน้าที่ใช้ภาษาที่ง่ายทำให้เกิดความเข้าใจและชัดเจน เจ้าหน้าที่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโครงการเป็นอย่างดี และเจ้าหน้าที่สามารถอบรมแนะนำถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับการปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษได้เป็นอย่างดี ทั้งนี้โดยภาพรวมเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องมีความคิดเห็นต่อความเหมาะสมในการส่งเสริมการปลูกผักปลอดภัยในโรงเรียนปิดขนาดเล็ก จังหวัดสิงห์บุรี ด้านเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรของโครงการในระดับมาก

ความรู้เรื่องการใช้สารเคมีในการปลูกผักปลอดภัยของเกษตรกรและเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้อง พบว่าเกษตรกรทั้งหมดตอบได้ถูกต้องเพียง 1 ประเด็น คือ การอ่านฉลากให้เข้าใจก่อนการใช้สารเคมีทางการเกษตรจะช่วยลดอันตรายที่อาจจะเกิดขึ้นต่อเกษตรกร นอกจากนั้นตอบได้ถูกต้องมากกว่าร้อยละ 90 ยกเว้นประเด็นวิธีป้องกันกำจัดแมลงศัตรูพืชผักในแปลงจะใช้วิธีการเพียงอย่างเดียว เช่น ใช้กับดักกาวเหนียวสีเหลือง กับดักแสงไฟ พลาสติกสีเทา-เงินคลุมแปลง ใช้มุ้งตาข่าย/มุ้งในลอนกาง เป็นต้น ประเด็นขณะมีการฉีดพ่นสารเคมีในการเกษตร ท่านควรอยู่เหนือลมและหยุดฉีดพ่นเมื่อมีลมพัดแรง และประเด็นการเก็บเกี่ยวผลผลิตพืชผักจะเก็บเกี่ยวหลังจากที่ฉีดพ่นสารเคมีกำจัดแมลงไปได้ไม่นาน เพื่อให้พืชผักมีใบ ดอก ผลที่สวยงาม ไม่มีรอยกัดกินของแมลงที่มีผู้ตอบถูกต้องร้อยละ 52.2, 51.1 และ 6.7 ตามลำดับ ส่วนเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องทั้งหมดตอบได้ถูกต้องในทุกประเด็น ยกเว้นประเด็น การฉีดพ่นสารเคมีในการเกษตรจะทำในเวลาใดก็ได้แล้วแต่ความสะดวกของเกษตรกร ที่มีผู้ตอบถูกต้องร้อยละ 73.3

ความคิดเห็นต่อการดำเนินงานตามวัตถุประสงค์ของโครงการของเกษตรกรและเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้อง

1) **ความคิดเห็นต่อการดำเนินงานตามวัตถุประสงค์ของโครงการของเกษตรกร** พบว่าเกษตรกรมีความคิดเห็นต่อการดำเนินงานตามวัตถุประสงค์โครงการ ภาพรวมในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านสามารถสรุปได้ดังนี้

(1) ด้านสภาพแวดล้อมของโครงการ พบว่าเกษตรกรมีความคิดเห็นต่อสภาพแวดล้อมของโครงการในระดับมาก 4 ประเด็น ได้แก่ การพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็น/ประสบการณ์กับเพื่อนเกษตรกรในเรื่องการปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษ การได้รับการอบรมเรื่องการปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษ การทำกิจกรรมร่วมกับกลุ่มผู้ปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษ และการ

พบปะพูดคุยกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร ทั้งนี้โดยภาพรวมเกษตรกรมีความคิดเห็นต่อการดำเนินงานตามวัตถุประสงค์ของโครงการ ด้านสภาพแวดล้อมของโครงการในระดับมาก

(2) ด้านปัจจัยนำเข้า พบว่าเกษตรกรมีความคิดเห็นต่อปัจจัยนำเข้าในระดับมาก 2 ประเด็น ได้แก่ การให้บริการด้านเอกสารและคู่มือการผลิตผักปลอดภัยจากสารพิษ และการสนับสนุนด้านวัตถุดิบ ปัจจัยการผลิต เช่น ปุ๋ยสารชีวอินทรีย์ เช่น บีที (BT) อย่างเพียงพอแก่เกษตรกร ทั้งนี้ โดยภาพรวมเกษตรกรมีความคิดเห็นต่อการดำเนินงานตามวัตถุประสงค์ของโครงการ ด้านปัจจัยนำเข้าในระดับมาก

(3) ด้านกระบวนการ พบว่าเกษตรกรมีความคิดเห็นต่อด้านกระบวนการในระดับมาก 3 ประเด็น ได้แก่ ความเหมาะสมในการตรวจสอบพื้นที่ของเกษตรกรที่จะเข้าร่วมโครงการปลูกผักปลอดภัย ความต่อเนื่องในการติดตามการดำเนินงานของเกษตรกร และความเหมาะสมรวดเร็วในการจัดส่งวัสดุ อุปกรณ์ให้เกษตรกร ทั้งนี้ โดยภาพรวมเกษตรกรมีความคิดเห็นต่อการดำเนินงานตามวัตถุประสงค์ของโครงการ ด้านกระบวนการในระดับมาก

(4) ด้านผลการเข้าร่วมโครงการผลิต พบว่าเกษตรกรมีความคิดเห็นต่อผลการเข้าร่วมโครงการผลิตในระดับมาก 6 ประเด็น ได้แก่ การเข้าร่วมโครงการทำให้ผลผลิตมีคุณภาพดีขึ้นกว่าเดิม การเข้าร่วมโครงการทำให้เป็นที่ยอมรับของผู้บริโภค การเข้าร่วมโครงการทำให้ได้ผลตอบแทนในระยะเวลาที่รวดเร็ว การเข้าร่วมโครงการทำให้ราคาผลผลิตอยู่ในระดับที่น่าพอใจ การเข้าร่วมโครงการส่งเสริมการปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษก่อให้เกิดประโยชน์ในการประกอบอาชีพของเกษตรกร และการเข้าร่วมโครงการทำให้ต้นทุนการผลิตต่ำลง ทั้งนี้โดยภาพรวมเกษตรกรมีความคิดเห็นต่อการดำเนินงานตามวัตถุประสงค์ของโครงการ ด้านผลการเข้าร่วมโครงการผลิตระดับมาก

2) *ความคิดเห็นต่อการดำเนินงานตามวัตถุประสงค์ของโครงการของเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้อง* พบว่าเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องมีความคิดเห็นต่อการดำเนินงานตามวัตถุประสงค์โครงการ ภาพรวมในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านสามารถสรุปได้ดังนี้

(1) ด้านสภาพแวดล้อมของโครงการ พบว่าเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องมีความคิดเห็นต่อสภาพแวดล้อมของโครงการในระดับมาก 3 ประเด็น ได้แก่ การพบปะพูดคุยกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร การพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็น/ประสบการณ์กับเพื่อนเกษตรกรในเรื่องการปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษ และการทำกิจกรรมร่วมกับกลุ่มผู้ปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษ ทั้งนี้โดยภาพรวมเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องมีความคิดเห็นต่อการดำเนินงานตามวัตถุประสงค์ของโครงการ ด้านสภาพแวดล้อมของโครงการในระดับมาก

(2) ด้านปัจจัยนำเข้า พบว่าเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องมีความคิดเห็นต่อปัจจัยนำเข้าในระดับมาก 4 ประเด็น ได้แก่ เจ้าหน้าที่ส่งเสริมมีความรู้จริงและมีความชำนาญในเรื่องการปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษ การให้บริการด้านเอกสารและคู่มือการผลิตผัก ปลอดภัยจากสารพิษ เทคโนโลยีการปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษ สามารถทำให้เห็นผลสำเร็จ และการสนับสนุนด้านวัตถุดิบ ปัจจัยการผลิต เช่น ปุ๋ยสารชีวอินทรีย์ เช่น บีที (BT) อย่างเพียงพอแก่เกษตรกร ทั้งนี้โดยภาพรวมเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องมีความคิดเห็นต่อการดำเนินงานตามวัตถุประสงค์ของโครงการ ด้านปัจจัยนำเข้าในระดับมาก

(3) ด้านกระบวนการ พบว่าเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องมีความคิดเห็นต่อด้านกระบวนการในระดับมาก 4 ประเด็น ได้แก่ การประชาสัมพันธ์เรื่องโครงการปลูกผักปลอดภัยในโรงเรียนปิตุฆาตเล็ก ความเหมาะสมในการตรวจสอบพื้นที่ของเกษตรกรที่จะเข้าร่วมโครงการปลูกผักปลอดภัย ความเหมาะสมรวดเร็วในการจัดส่งวัสดุ อุปกรณ์ให้เกษตรกร และความเหมาะสมในการจัดอบรมถ่ายทอดความรู้เรื่องการปลูกผักปลอดภัยให้เกษตรกร ทั้งนี้โดยภาพรวมเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องมีความคิดเห็นต่อการดำเนินงานตามวัตถุประสงค์ของโครงการ ด้านกระบวนการในระดับมาก

(4) ด้านผลการเข้าร่วมโครงการผลิต พบว่าเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องมีความคิดเห็นต่อผลการเข้าร่วมโครงการผลิตในระดับมาก 6 ประเด็น ได้แก่ การเข้าร่วมโครงการทำให้สารพิษตกค้างในผลผลิตลดลง การเข้าร่วมโครงการทำให้ผลผลิตมีคุณภาพดีขึ้นกว่าเดิม การเข้าร่วมโครงการทำให้สามารถสร้างรายได้แก่เกษตรกร การเข้าร่วมโครงการทำให้เป็นที่ยอมรับของผู้บริโภค การเข้าร่วมโครงการส่งเสริมการปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษก่อให้เกิดประโยชน์ในการประกอบอาชีพของเกษตรกร และการเข้าร่วมโครงการทำให้ราคาผลผลิตอยู่ในระดับที่น่าพอใจ ทั้งนี้โดยภาพรวมเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องมีความคิดเห็นต่อการดำเนินงานตามวัตถุประสงค์ของโครงการ ด้านผลการเข้าร่วมโครงการผลิตระดับมาก

ปัญหา อุปสรรคของเกษตรกรและเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องในการส่งเสริมการปลูกผักปลอดภัยในโรงเรียนปิตุฆาตเล็ก จังหวัดสิงห์บุรี

1) ปัญหา อุปสรรคของเกษตรกร พบว่าปัญหาและอุปสรรคของเกษตรกรในการส่งเสริมการปลูกผักปลอดภัยในโรงเรียนปิตุฆาตเล็ก จังหวัดสิงห์บุรี ภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านสามารถสรุปได้ดังนี้

(1) ด้านความรู้/การประชาสัมพันธ์/การส่งเสริม พบว่าเกษตรกรมีปัญหาและอุปสรรคด้านความรู้/การประชาสัมพันธ์/การส่งเสริมในระดับมาก 5 ประเด็น ได้แก่ ขาดการประชาสัมพันธ์อย่างทั่วถึง ขาดความรู้ในการป้องกันกำจัดศัตรูพืชโดยไม่ใช้สารเคมี ขาดการศึกษา

งาน รายการโทรทัศน์ที่เกี่ยวกับการเกษตรไม่เพียงพอกับความต้องการ และขาดสื่อในการส่งเสริมความรู้เรื่องการปลูกผัก เช่น วารสารการเกษตร หนังสือพิมพ์ ทั้งนี้ภาพรวมปัญหา และอุปสรรคในการส่งเสริมการปลูกผักปลอดภัยในโรงเรียนปิตุชนาถเล็ก จังหวัดสิงห์บุรี ด้านความรู้/การประชาสัมพันธ์/การส่งเสริมในระดับปานกลาง และจากการสอบถามเกษตรกร พบว่าการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการปลูกผักปลอดภัยในโรงเรียนปิตุชนาถเล็ก (โรงเรียนระบบปิด) มีปริมาณน้อยมาก ไม่เพียงพอต่อความต้องการของเกษตรกรในพื้นที่ จึงส่งผลให้ไม่ค่อยได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์เกี่ยวกับการปลูกผักปลอดภัยในระบบนี้เท่าที่ควร นอกจากนี้เจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องกับการดำเนินโครงการส่งเสริมการปลูกผักปลอดภัยในโรงเรียนปิตุชนาถเล็กมีจำนวนน้อยเกินไป ทำให้เกษตรกรบางรายขาดที่ปรึกษาให้คำแนะนำจึงต้องทดลองทำการปลูกผักในระบบนี้แบบผิดๆ ใดๆ

(2) ด้านการดูแลรักษา พบว่าเกษตรกรมีปัญหาและอุปสรรคด้านการดูแลรักษาในระดับมาก 5 ประเด็น ได้แก่ โรคระบาดจนทำลายพืชผักจนได้รับความเสียหาย แมลงรบกวนทำลายพืชผักจนได้รับความเสียหาย เมล็ดพันธุ์ไม่เพียงพอ วัสดุ อุปกรณ์และเครื่องมือทางการเกษตรไม่เพียงพอ และแหล่งน้ำไม่เพียงพอต่อการเพาะปลูก ทั้งนี้ภาพรวมปัญหา และอุปสรรคในการส่งเสริมการปลูกผักปลอดภัยในโรงเรียนปิตุชนาถเล็ก จังหวัดสิงห์บุรี ด้านการดูแลรักษาในระดับมาก และจากการสอบถามเกษตรกร พบว่าการปลูกผักปลอดภัยในโรงเรียนปิตุชนาถเล็กจะต้องให้ความเอาใจใส่ดูแลรักษาเป็นอย่างดี โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงที่พืชผักกำลังเจริญเติบโตจะต้องป้องกันไม่ให้มีโรค แมลงมากัดกินใบพืชผักไม่ให้ได้รับความเสียหาย แต่ก็ไม่สามารถป้องกันได้เท่าที่ควร เนื่องจากในพื้นที่ทำการปลูกผักปลอดภัยในโรงเรียนปิตุชนาถเล็กจะตั้งอยู่บริเวณใกล้เคียงกับพื้นที่ทำการเกษตรอื่นๆ จึงทำให้แมลงบางชนิดเล็ดลอดเข้าไปในแปลงผัก ทำให้ควบคุมได้ยาก

(3) ด้านการตลาด พบว่าเกษตรกรมีปัญหาและอุปสรรคด้านการตลาดในระดับปานกลาง 2 ประเด็น ได้แก่ ราคาผลผลิตตกต่ำ และไม่มีตลาดรองรับผลผลิต ทั้งนี้ภาพรวมปัญหา และอุปสรรคในการส่งเสริมการปลูกผักปลอดภัยในโรงเรียนปิตุชนาถเล็ก จังหวัดสิงห์บุรี ด้านการตลาดในระดับปานกลาง และจากการสอบถามเกษตรกร พบว่าปัจจุบันเกษตรกรมีปัญหาเรื่องตลาดรองรับผลผลิต เนื่องจากมุมมองของผู้บริโภคในพื้นที่มักเข้าใจว่าผักที่ปลูกแบบโรงเรียนระบบปิดกับผักที่ปลูกตามท้องถื่นธรรมชาติมีความปลอดภัยจากสารพิษเหมือนกัน จึงทำให้ผลผลิตที่ได้จากการปลูกผักปลอดภัยในระบบโรงเรียนปิตุชนาถเล็กยังไม่ได้รับความนิยมบริโภคจากประชาชนในพื้นที่มากนัก

2) ปัญหาอุปสรรคของเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องพบว่าปัญหาและอุปสรรคของเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องในการส่งเสริมการปลูกผักปลอดภัยในโรงเรียนปิดขนาดเล็ก จังหวัดสิงห์บุรี ภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านสามารถสรุปได้ดังนี้

(1) ด้านความรู้/การประชาสัมพันธ์/การส่งเสริม พบว่าเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องมีปัญหาและอุปสรรคด้านความรู้/การประชาสัมพันธ์/การส่งเสริมในระดับปานกลาง ทั้ง 7 ประเด็น ได้แก่ ขาดการศึกษาดูงาน ขาดการประชาสัมพันธ์อย่างทั่วถึง ขาดการเข้ารับการอบรม รายการโทรทัศน์ที่เกี่ยวกับการเกษตร ไม่เพียงพอกับความต้องการ ขาดความรู้ในการป้องกันกำจัดศัตรูพืชโดยไม่ใช้สารเคมี ขาดสื่อในการส่งเสริมความรู้เรื่องการปลูกผัก เช่น วารสารการเกษตร หนังสือพิมพ์ และขาดเจ้าหน้าที่ให้คำแนะนำปรึกษา ทั้งนี้ภาพรวมปัญหา และอุปสรรคในการส่งเสริมการปลูกผักปลอดภัยใน โรงเรียนปิดขนาดเล็ก จังหวัดสิงห์บุรี ด้านความรู้/การประชาสัมพันธ์/การส่งเสริมในระดับปานกลาง และจากการสอบถามเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้อง พบว่าการส่งเสริมความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการปลูกผักปลอดภัยในโรงเรียนปิดขนาดเล็ก ยังมีข้อจำกัดในเรื่องของบุคลากรที่จะมาทำหน้าที่ในการเผยแพร่ความรู้ให้แก่เกษตรกร และเกษตรกรบางรายก็ยังไม่สามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารที่ทางราชการจัดหาให้ ทำให้เกิดความสับสนในการปลูกผักปลอดภัยอย่างถูกวิธี และส่งผลกระทบต่อให้มีแมลงก่อดินพืชผักจนเกิดความเสียหาย

(2) ด้านการดูแลรักษา พบว่าเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องมีปัญหาและอุปสรรคด้านการดูแลรักษาในระดับมาก 1 ประเด็น ได้แก่ แหล่งน้ำไม่เพียงพอต่อการเพาะปลูก รองลงมา มีความรุนแรงของปัญหาและอุปสรรคในระดับปานกลาง 4 ประเด็น ได้แก่ เมล็ดพันธุ์ไม่เพียงพอ ไรครบบกวนทำลายพืชผักจนได้รับความเสียหาย แมลงรบกวนทำลายพืชผักจนได้รับความเสียหาย และวัสดุ อุปกรณ์และเครื่องมือทางการเกษตรไม่เพียงพอ ทั้งนี้ภาพรวมปัญหา และอุปสรรคในการส่งเสริมการปลูกผักปลอดภัยในโรงเรียนปิดขนาดเล็ก จังหวัดสิงห์บุรี ด้านการดูแลรักษาในระดับปานกลาง และจากการสอบถามเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้อง พบว่าเกษตรกรบางรายยังขาดความเข้าใจในเรื่องของวิธีการในการเพาะปลูก และการดูแลรักษาพืชผักที่ได้จากการเพาะปลูกในโรงเรียนปิดขนาดเล็ก และยังมีการยึดติดกับวิธีปฏิบัติแบบเดิมๆ ที่เป็นความเคยชิน จนบางครั้งทำให้พืชผักเน่าเสีย เพราะได้รับน้ำในปริมาณมากเกินไป และการเอาใจใส่ดูแลรักษาต้นพืชผักในโรงเรียนปิดขนาดเล็กยังน้อยอยู่

(3) ด้านการตลาด พบว่าเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องมีปัญหาและอุปสรรคด้านการตลาดในระดับปานกลาง 1 ประเด็น ได้แก่ ไม่มีตลาดรองรับผลผลิต รองลงมา มีความรุนแรงของปัญหาและอุปสรรคในระดับน้อย 1 ประเด็น ได้แก่ ราคาผลผลิตตกต่ำ ทั้งนี้ภาพรวมปัญหา และอุปสรรคในการส่งเสริมการปลูกผักปลอดภัยในโรงเรียนปิดขนาดเล็ก จังหวัดสิงห์บุรี ด้าน

การตลาดในระดับปานกลาง และจากการสอบถามเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้อง พบว่าผู้บริโภคมองว่าราคาของพืชผักที่ได้จากการผลิตแบบปลอดสารพิษมีราคาสูงกว่าผักตามท้องตลาดมาก จึงทำให้ปริมาณความต้องการในการบริโภคผักปลอดภัยจากสารพิษลดลง การจำหน่ายผักปลอดภัยสารพิษเป็นได้ยาก เพราะไม่มีตลาดรองรับ และราคาผลผลิตตกต่ำ

ข้อเสนอแนะในการส่งเสริมการปลูกผักปลอดภัยในโรงเรียนปิตุฆาตเล็กจังหวัดสิงห์บุรี

จากการสอบถามเกษตรกรและเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องในการส่งเสริมการปลูกผักปลอดภัยในโรงเรียนปิตุฆาตเล็ก จังหวัดสิงห์บุรี ได้ให้ข้อเสนอแนะไว้ดังนี้

1) ข้อเสนอแนะของเกษตรกร

(1) ด้านความรู้

ก. ควรมีเจ้าหน้าที่รับผิดชอบโดยตรงกับการส่งเสริมการปลูกผักปลอดภัยในโรงเรียนปิตุฆาตเล็ก ให้เพียงพอกับความต้องการของเกษตรกร

ข. ควรมีการจัดประชุมเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารที่จำเป็นแก่เกษตรกรเป็นประจำทุกสัปดาห์ เพื่อให้เกษตรกรได้มีโอกาสในการสอบถามปัญหา และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน

ค. ควรมีการเชิญวิทยากรที่มีความรู้ความชำนาญและประสบความสำเร็จกับการปลูกผักปลอดภัยในโรงเรียนปิตุฆาตเล็กมาแล้วถึงประสบการณ์ให้กับเกษตรกรฟัง เพื่อเป็นข้อมูลในการปฏิบัติการเกษตรอย่างถูกวิธี และสร้างแรงจูงใจให้แก่เกษตรกร

(2) ด้านการดูแลรักษา

ก. หน่วยที่เกี่ยวข้องควรมีการสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการปลูกผักปลอดภัยในโรงเรียนปิตุฆาตเล็กให้แก่เกษตรกรเท่าที่จำเป็น เนื่องจากวัสดุอุปกรณ์ทางการเกษตรบางอย่างไม่สามารถจัดหาซื้อได้อย่างเพียงพอ และมีราคาสูง

ข. เจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้อง ควรให้ความสนใจและคิดค้นหาวิธีการที่เหมาะสมกับการแก้ปัญหาการระบาดของโรค แมลงรบกวนให้มีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น

ค. ควรมีการสนับสนุนเมล็ดพันธุ์ที่มีคุณภาพดีให้กับเกษตรกร เพื่อใช้สำหรับการเพาะปลูกพืชผักในระบบนี้โดยเฉพาะ

(3) ด้านการตลาด

ก. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการหาแหล่งตลาดรองรับผลผลิตเพื่อใช้เป็นแหล่งในการกระจายสินค้าสู่ผู้บริโภคกลุ่มเป้าหมายมากขึ้น

ข. สำนักงานเกษตรจังหวัดควรขอความร่วมมือกับหน่วยงานพาณิชย์จังหวัด เพื่อความชัดเจนในด้านการกำหนดราคาจำหน่าย และเกษตรกรมีรายได้มั่นคงยิ่งขึ้น

2) ข้อเสนอแนะของเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้อง

(1) ด้านความรู้

ก. ควรมีการเชิญเกษตรกรที่ประสบความสำเร็จมาเป็นวิทยากรรับเชิญเพื่อมาแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ อีกทั้งรัฐบาลควรมีการติดตามผลการนำความรู้ที่ได้จากการฝึกอบรมของเกษตรกรเพื่อเป็นแนวทางในการส่งเสริมอาชีพและสามารถสร้างรายได้ให้แก่เกษตรกร

ข. ในการจัดการฝึกอบรมหลักสูตรผลิตผักปลอดภัยในโรงเรียนปิดขนาดเล็ก ควรจัดให้มีการรวมกลุ่มเพื่อให้เกษตรกรได้มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมมากขึ้น และปรับปรุงในด้านอุปกรณ์ในการฝึกอบรมให้เพียงพอต่อจำนวนผู้เข้าร่วมฝึกอบรม

ค. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการพัฒนากระบวนการให้ข้อมูลข่าวสารแก่เกษตรกรให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและแพร่หลายมากยิ่งขึ้น โดยพิจารณาถึงแหล่งข้อมูลจากสื่อต่างๆ ที่สำคัญ เช่น โทรทัศน์ วิทยุ หนังสือพิมพ์ เป็นต้น

(2) ด้านการดูแลรักษา

ก. รัฐบาลควรเข้ามาให้การช่วยเหลือเกษตรกรในด้านปัจจัยการผลิต โดยเฉพาะเมล็ดพันธุ์ ซึ่งเป็นปัจจัยที่สำคัญเป็นอย่างมาก นอกจากจะเป็นการช่วยให้เกษตรกรมีพันธุ์ผักที่ดีในการปลูกแล้ว ยังช่วยลดต้นทุนการผลิตให้กับเกษตรกรได้อีกด้วย

ข. เกษตรอำเภอ ควรจัดให้มีการอบรมการผลิตปุ๋ยหมัก และน้ำหมักชีวภาพให้กับเกษตรกรเพื่อใช้ในการดูแล บำรุงรักษาผลผลิตผักปลอดภัยในโรงเรียนปิดขนาดเล็ก

(3) ด้านการตลาด

ก. ควรมีการรณรงค์ให้มีการรับประกันผักปลอดภัยจากสารพิษให้มากขึ้น โดยหน่วยงานของรัฐ เอกชนควรร่วมกันในการประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่อง หากเป็นไปได้ควรมีตลาดกลางรับซื้อผัก และมีการรับประกันผักที่เกษตรกรนำมาจำหน่ายเป็นผักปลอดภัยจากสารพิษ

ข. เพื่อลดความเสี่ยงทางด้านราคาของผักปลอดภัยจากสารพิษ เกษตรกรควรมีการประชุมร่วมกันระหว่างกลุ่มเกษตรกร และพ่อค้า แม่ค้าระดับท้องถิ่นเกี่ยวกับสถานการณ์ด้านความเสี่ยง ราคา และโอกาสในการผลิตของผักชนิดต่างๆ ในแต่ละช่วงเดือน

2. อภิปรายผล

การวิจัยเรื่อง การส่งเสริมการปลูกผักปลอดภัยในโรงเรียนปศุขนาดเล็ก จังหวัดสิงห์บุรี สามารถอภิปรายประเด็นสำคัญได้ดังนี้

ข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะพื้นฐานทางสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกร

พบว่าเกษตรกรเป็นเพศหญิง มีอายุเฉลี่ย 43.55 ปี มีระดับการศึกษาประถมศึกษา มีประสบการณ์ในการปลูกผักเฉลี่ย 4.16 ปี มีแรงงานในครัวเรือน 3-4 คน มีขนาดพื้นที่ทำการเกษตรเฉลี่ย 18.62 ไร่ มีรายได้ในครัวเรือนเฉลี่ย 12,094 บาทต่อเดือน มีต้นทุนที่ใช้ในการปลูกผักเฉลี่ย 1,777 บาทต่อโรงเรียน มีแหล่งเงินทุน คือ ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธกส.) มีการติดต่อเจ้าหน้าที่เกษตร เฉลี่ย 2.05 ครั้งต่อสัปดาห์ ซึ่งแตกต่างกับผลการศึกษาของ เวียงคอนบุญผาสุก (2555 : 45-46) ที่พบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่เคยมีการติดต่อกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร จำนวนมากกว่า 3 ครั้ง และมีประสบการณ์ดูงานด้านการเกษตรปลอดสารพิษนั้นมาก่อน เคยไปดูงานมากที่สุดจำนวน 3 ครั้ง เช่นเดียวกับ จุฑามาศ ปินทุภาศ (2552 : 78) ที่พบว่าจำนวนครั้งที่เกษตรกรได้รับข้อมูลข่าวสาร และความบอຍในการพบปะเกษตรกรของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรเป็นปัจจัยที่ทำให้เกษตรกรเลือกระบบการผลิตผักปลอดสารพิษ ทั้งนี้เนื่องจากการผลิตผักปลอดสารพิษนั้นเกษตรกรต้องมีความรู้และใช้วิธีการผลิตที่เหมาะสมจึงจะประสบความสำเร็จได้ นอกจากนี้จากการศึกษาระดับการรับรู้ข้อมูลข่าวสารของเกษตรกร พบว่าเกษตรกรมีการรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากสื่อบุคคล สื่อมวลชน/สื่อสิ่งพิมพ์ และสื่อกิจกรรม ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับศิริระยา กริพัฒน์ (2546 : 70) ที่พบว่าเกษตรกรเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับการผลิตผักปลอดสารพิษจากสมาชิกภายในครอบครัว/ญาติ

ส่วนเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องเป็นเพศหญิง มีอายุเฉลี่ย 30.86 ปี มีระดับการศึกษาปริญญาตรี มีรายได้ในครัวเรือนเฉลี่ย 16,536 บาทต่อเดือน ซึ่งสอดคล้องกับ กิตติพงษ์ พลพันธ์ (2552 : 89) ที่พบว่าผู้เข้าร่วมโครงการส่วนมากเป็นเพศหญิง

ความคิดเห็นของเกษตรกรและเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องต่อความเหมาะสมในการส่งเสริมการปลูกผักปลอดภัยในโรงเรียนปศุขนาดเล็ก จังหวัดสิงห์บุรี

ด้านวัตถุประสงค์ของโครงการ

พบว่าเกษตรกรมีความคิดเห็นต่อวัตถุประสงค์ของโครงการในระดับมาก 3 ประเด็น ได้แก่ ทำให้เกษตรกรมีโอกาสในการรวมกลุ่มผู้ผลิตพืชผักปลอดภัยจากสารพิษ โครงการที่ตั้งขึ้นตรงกับปัญหาและความต้องการของเกษตรกรและทำให้เกษตรกรมีความรู้ด้านการปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษที่ถูกต้อง นอกจากนี้จากผลการศึกษาพบว่าเกษตรกรมีความคิดเห็นต่อประเด็นทำให้คุณภาพชีวิตของเกษตรกรดีขึ้น อยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งสอดคล้องกับ สมานธิ

เหง้าบุญมา (2542 : 100-104) ที่พบว่าเกษตรกรมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการปลูกผักปลอดสารพิษ ว่า การปลูกผักคุ้มค่ากับการลงทุน ทำให้ครอบครัวมีรายได้เพิ่มขึ้น และมีผักที่ปลอดจากสารพิษ รับประทาน พืชผักที่ปลูกมีความเหมาะสม การปลูกผักได้รับการสนับสนุนจากโครงการดี สิ่งที่ต้องการให้โครงการสนับสนุนเพิ่มเติม คือ หาดตลาด และหาพันธุ์พืชที่ตลาดต้องการให้ รายได้ส่วนใหญ่นำไปใช้ในชีวิตประจำวัน และซื้อสิ่งอำนวยความสะดวกที่มีราคาไม่แพงนัก ภาวะหนี้สินของผู้เข้าร่วมโครงการส่วนใหญ่จะลดลง และสามารถส่งบุตรหลานให้เรียนต่อถึงระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย

ส่วนเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องมีความคิดเห็นต่อด้านวัตถุประสงค์ของโครงการในระดับมาก 4 ประเด็น ได้แก่ ทำให้เกษตรกรมีความรู้ด้านการปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษที่ต้องการ การปฏิบัติตามเทคโนโลยีการปลูกผักตามวัตถุประสงค์ของโครงการทำให้ปฏิบัติง่ายขึ้นกว่าเดิม ทำให้เกษตรกรมีโอกาสในการรวมกลุ่มผู้ผลิตพืชผักปลอดภัยจากสารพิษ และทำให้คุณภาพชีวิตของเกษตรกรดีขึ้น ทั้งนี้อาจเป็นเพราะเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องเห็นว่าโครงการส่งเสริมการปลูกผักปลอดภัยในโรงเรียนปิด จะทำให้เกษตรกรมีความรู้เกี่ยวกับปลูกพืชผักปลอดภัยจากสารพิษอย่างถูกต้อง และเป็นการลดต้นทุนในการผลิตสินค้าเกษตรอื่นๆ ที่ใช้ต้นทุนในการผลิตที่สูงกว่าการผลิตพืชผักปลอดภัยจากสารพิษ ซึ่งเป็นการสร้างภาระหนี้สินให้แก่เกษตรกรเกินความจำเป็น

ด้านวิชาการและกิจกรรม

พบว่าเกษตรกรมีความคิดเห็นต่อด้านวิชาการและกิจกรรมในระดับมาก 5 ประเด็น ได้แก่ การส่งเสริมความรู้เกี่ยวกับการเพาะกล้า ให้ได้ต้นกล้าผักที่มีคุณภาพ การส่งเสริมความรู้เกี่ยวกับด้านการตลาด ผลผลิต และการจำหน่ายการส่งเสริมการใช้กับดักกวางหนิวสีเหลือง ในการดักจับแมลงศัตรูผัก การส่งเสริมการใส่ปุ๋ยหมักให้แก่ดินเพื่อช่วยเพิ่มธาตุอาหารและปรับสภาพความสมบูรณ์ของดิน และการส่งเสริมการใช้สารสกัดจากสะเดาในการป้องกันกำจัดแมลงศัตรูผัก ซึ่งสอดคล้องกับ ศิระยา กริพัฒน์ (2546 : 70-71) ที่พบว่าเกษตรกรมีความคิดเห็นด้านเนื้อหาทางวิชาการ อยู่ในระดับมาก ได้แก่ การฝึกอบรมทำให้มีความรู้เพิ่มขึ้นจากการบรรยายของวิทยากรในห้องเรียน ทำให้มีความรู้เพิ่มขึ้นจากคูงานนอกสถานที่ และผลงานที่ได้จากการฝึกปฏิบัติจริงเป็นที่น่าพอใจ ส่วนด้านวิทยากร ได้แก่ วิทยากรมีการเตรียมความพร้อม วิทยากรทุกคนมีความสามารถในการถ่ายทอดความรู้ และวิทยากรบรรยายมีความรู้/ประสบการณ์ วิทยากรที่คุมฝึกปฏิบัติงานวิชาชีพ มีความรู้/ประสบการณ์เป็นอย่างดี และวิทยากรที่ทุกคนได้เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ซักถาม ซึ่งแตกต่างกับ กิตติพงษ์ พลพันธ์ (2552 : 89) ที่พบว่าผู้เข้าร่วมโครงการได้รับปัจจัยการส่งเสริมด้านความรู้ในระดับปานกลาง

ส่วนเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องมีความคิดเห็นต่อด้านวิชาการและกิจกรรมในระดับมาก 3 ประเด็น ได้แก่ การส่งเสริมการใช้สารสกัดจากสะเดาในการป้องกันกำจัดแมลง ศัตรูผัก การส่งเสริมการใช้กับดักกาวเหนียวสีเหลืองในการดักจับแมลงศัตรูผัก และการส่งเสริมการใส่ปุ๋ยหมักให้แก่ดินเพื่อช่วยเพิ่มธาตุอาหารและปรับสภาพความสมบูรณ์ของดิน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องเห็นว่าการใช้สารสกัดจากธรรมชาติจะช่วยทำให้พืชผักเจริญเติบโตได้อย่างสมบูรณ์ ลดความเสี่ยงต่อโรคของดิน ซึ่งถือเป็นการอนุรักษ์ธรรมชาติ และลดต้นทุนในการผลิตที่เกิดจากการใช้สารเคมีเพียงอย่างเดียวได้อีกด้วย

ด้านการดำเนินงาน

พบว่าเกษตรกรมีความคิดเห็นต่อการดำเนินงานในระดับมาก 3 ประเด็น ได้แก่ โครงการมีการติดตามและประเมินผลความสำเร็จ และข้อบกพร่องของโครงการอย่างสม่ำเสมอ โครงการเน้นการผลิตผักที่มีคุณภาพสอดคล้องกับความต้องการของตลาด และโครงการเปิดโอกาสให้เกษตรกรมีส่วนร่วมในการกำหนดแผนงานที่จะปฏิบัติในโครงการ นอกจากนี้จากผลการศึกษายังพบว่าเกษตรกรมีความคิดเห็นต่อประเด็นวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการปฏิบัติมีจำนวนเพียงพอกับเกษตรกร อยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งสอดคล้องกับข้อเสนอแนะของเกษตรกรที่เสนอว่าหน่วยที่เกี่ยวข้องควรมีการสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการปลูกผักปลอดภัยในโรงเรียนปิดขนาดเล็กให้แก่เกษตรกรเท่าที่จำเป็น เนื่องจากวัสดุอุปกรณ์ทางการเกษตรบางอย่างไม่สามารถจัดหาซื้อได้อย่างเพียงพอ และมีราคาสูง

ส่วนเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องมีความคิดเห็นต่อการดำเนินงานในระดับมาก 3 ประเด็น ได้แก่ โครงการมีการติดตามและประเมินผลความสำเร็จ และข้อบกพร่องของโครงการอย่างสม่ำเสมอ โครงการเปิดโอกาสให้เกษตรกรมีส่วนร่วมในการกำหนดแผนงานที่จะปฏิบัติในโครงการ และวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการปฏิบัติมีจำนวนเพียงพอกับเกษตรกร นอกจากนี้จากผลการศึกษายังพบว่าเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องมีความคิดเห็นต่อประเด็นโครงการมีการตรวจสอบมาตรฐานผลผลิตอย่างต่อเนื่อง และเน้นการผลิตที่มีคุณภาพสอดคล้องกับความต้องการของตลาด อยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการดำเนินงานเกี่ยวกับโครงการส่งเสริมปลูกผักปลอดภัยในโรงเรียนปิดขนาดเล็ก จังหวัดสิงห์บุรี เป็นโครงการที่เพิ่งได้รับการสนับสนุนให้ดำเนินโครงการส่งเสริมการผลิตสินค้าเกษตรปลอดภัยโดยใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ (โรงเรียนระบบปิด) เมื่อปี พ.ศ. 2555 ซึ่งสอดคล้องกับข้อเสนอแนะของเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องที่เสนอว่าควรจัดฝึกอบรมหลักสูตรผลิตผักปลอดภัยในโรงเรียนปิดขนาดเล็ก โดยมีการเชิญเกษตรกรที่ประสบความสำเร็จมาเป็นวิทยากรรับเชิญเพื่อมาแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ อีกทั้งรัฐบาลควรมีการติดตามผล

การนำความรู้ที่ได้จากการฝึกอบรมของเกษตรกรเพื่อเป็นแนวทางในการส่งเสริมอาชีพและสามารถสร้างรายได้ให้แก่เกษตรกร

ด้านเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรของโครงการ

พบว่าเกษตรกรมีความคิดเห็นต่อเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรของโครงการในระดับมาก 5 ประเด็น ได้แก่ เจ้าหน้าที่ใช้ภาษาที่ง่ายทำให้เกิดความเข้าใจและชัดเจน เจ้าหน้าที่ให้ความช่วยเหลือเกษตรกรอย่างรวดเร็ว ทันเวลาเมื่อเกษตรกรมีปัญหาต้องการความช่วยเหลือ เจ้าหน้าที่มีความกระตือรือร้นในการทำงานและให้คำปรึกษาปัญหาด้านการเกษตรเป็นอย่างดี เจ้าหน้าที่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโครงการเป็นอย่างดี และเจ้าหน้าที่ติดตามดูแลการดำเนินงานตลอดเป็นระยะๆ นอกจากนี้จากผลการศึกษายังพบว่าเกษตรกรมีความคิดเห็นต่อประเด็นเจ้าหน้าที่สามารถอบรมแนะนำถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับการปลูกผักปลอดภัยจากสารเคมีได้เป็นอย่างดีในระดับปานกลาง ทั้งนี้เนื่องจากโครงการส่งเสริมการปลูกผักปลอดภัยในโรงเรียนปิดขนาดเล็ก เป็นโครงการใหม่ จึงทำให้ยังไม่ได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐอย่างต่อเนื่อง จริงจัง

ส่วนเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องมีความคิดเห็นต่อเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรของโครงการ ในระดับมาก 3 ประเด็น ได้แก่ เจ้าหน้าที่ใช้ภาษาที่ง่ายทำให้เกิดความเข้าใจและชัดเจน เจ้าหน้าที่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโครงการเป็นอย่างดี และเจ้าหน้าที่สามารถอบรมแนะนำถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับการปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษได้เป็นอย่างดี ทั้งนี้อาจเป็นเพราะเกษตรกรมีการศึกษาระดับประถมศึกษา ดังนั้นเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรของโครงการจึงต้องมีการใช้ภาษาในการสื่อสารที่เข้าใจง่าย เพื่อให้เกษตรกรมีความรู้สึกรับรู้เป็นกันเอง และเป็นการจูงใจให้เกษตรกรในพื้นที่ให้ความร่วมมือในการดำเนินงานตามโครงการเพื่อให้บรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ นอกจากนี้จากผลการศึกษาพบว่าเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องมีความคิดเห็นต่อประเด็นเจ้าหน้าที่ให้ความช่วยเหลือเกษตรกรอย่างรวดเร็ว ทันเวลาเมื่อเกษตรกรมีปัญหาต้องการความช่วยเหลือ ติดตามดูแลการดำเนินงานเป็นระยะๆ มีความกระตือรือร้นในการทำงานและให้คำปรึกษาปัญหาด้านการเกษตรเป็นอย่างดี อยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะจำนวนเจ้าหน้าที่ที่ส่งเสริมการเกษตรของโครงการมีจำนวนจำกัด จึงไม่ทำให้ไม่เพียงพอกับความต้องการของกลุ่มเกษตรกรในพื้นที่

ความรู้เรื่องการใช้สารเคมีในการปลูกผักปลอดภัยของเกษตรกรและเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้อง

พบว่าเกษตรกรทั้งหมดตอบได้ถูกต้องเพียง 1 ประเด็น คือ การอ่านฉลากให้เข้าใจ ก่อนการใช้สารเคมีทางการเกษตรจะช่วยลดอันตรายที่อาจจะเกิดขึ้นต่อเกษตรกร นอกจากนั้นตอบได้ถูกต้องมากกว่าร้อยละ 90 ยกเว้นประเด็นวิธีป้องกันกำจัดแมลงศัตรูพืชผักในแปลงจะใช้วิธีกล

เพียงอย่างเดียว เช่น ใช้กับดักกาวเหนียวสีเหลือง กับดักแสงไฟ พลาสติกสีเทา-เงินคลุมแปลง ใช้มุ้งตาข่าย/มุ้งในลอนกาง เป็นต้น ประเด็นขณะมีการฉีดพ่นสารเคมีในการเกษตร ท่านควรอยู่เหนือลม และหยุดฉีดพ่นเมื่อมีลมพัดแรง และประเด็นการเก็บเกี่ยวผลผลิตพืชผักจะเก็บเกี่ยวหลังจากที่ฉีดพ่นสารเคมีกำจัดแมลงไปได้ไม่นาน เพื่อให้พืชผักมีใบ ดอก ผลที่สวยงาม ไม่มีรอยกัดกินของแมลง ที่มีผู้ตอบถูกต้องร้อยละ 52.2, 51.1 และ 6.7 ตามลำดับ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะเกษตรกรยังขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการใช้สารเคมีกับพืชผักอย่างถูกวิธี และจากผลการศึกษายังพบว่าเกษตรกรร้อยละ 44.4 ไม่เคยมีการติดต่อเจ้าหน้าที่เกษตร จึงทำให้ไม่ได้รับคำแนะนำและขาดความรู้เรื่องการใช้สารเคมีในการปลูกผักปลอดภัยอย่างถูกต้อง ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ วรุตติรี ฝั้นคำอ้าย (2553 : 87-88) ที่พบว่าเกษตรกรบางกลุ่มที่มีความรู้อยู่ในระดับปานกลาง เนื่องจากขาดความสนใจเมื่อมีการอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการปลูกพืชผักปลอดสารพิษจากหน่วยงานต่างๆ อีกทั้งมีความเชื่อมั่นว่าตนเองมีความรู้มากพอแล้ว จึงไม่สนใจที่จะศึกษาความรู้เพิ่มเติม

ส่วนเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องทั้งหมดตอบได้ถูกต้องในทุกประเด็น ยกเว้นประเด็น การฉีดพ่นสารเคมีในการเกษตรจะทำในเวลาใดก็ได้แล้วแต่ความสะดวกของเกษตรกร ที่มีผู้ตอบถูกต้องร้อยละ 73.3 ทั้งนี้เนื่องจากมีเจ้าหน้าที่เข้ารับการอบรมเพียงคนเดียว จึงทำให้เกิดความเข้าใจคลาดเคลื่อนได้

ความคิดเห็นต่อการดำเนินงานตามวัตถุประสงค์ของโครงการของเกษตรกรและเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้อง

ด้านสภาพแวดล้อมของโครงการ

พบว่าเกษตรกรมีความคิดเห็นต่อสภาพแวดล้อมของโครงการในระดับมาก 4 ประเด็น ได้แก่ การพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็น/ประสบการณ์กับเพื่อนเกษตรกรในเรื่องการปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษ การได้รับการอบรมเรื่องการปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษ การทำกิจกรรมร่วมกับกลุ่มผู้ปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษ และการพบปะพูดคุยกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร นอกจากนี้จากผลการศึกษายังพบว่าเกษตรกรมีความคิดเห็นต่อประเด็นการรับฟังเรื่องราวข่าวสารเกี่ยวกับผักปลอดภัยจากสารพิษจากวิทยุ โทรทัศน์ อยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งสอดคล้องกับความคิดเห็นของเกษตรกรที่ว่า การเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการปลูกผักปลอดภัยในโรงเรียนปศุขนาดเล็กมีปริมาณน้อยมาก ไม่เพียงพอต่อความต้องการของเกษตรกรในพื้นที่ จึงส่งผลให้ไม่ค่อยได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์เกี่ยวกับการปลูกผักปลอดภัยในระบบนี้เท่าที่ควร

ส่วนเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องมีความคิดเห็นต่อสภาพแวดล้อมของโครงการในระดับมาก 3 ประเด็น ได้แก่ การพบปะพูดคุยกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร การพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็น/ประสบการณ์กับเพื่อนเกษตรกรในเรื่องการปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษ และการทำกิจกรรมร่วมกับกลุ่มผู้ปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษ นอกจากนี้จากผลการศึกษายังพบว่าเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องมีความคิดเห็นต่อประเด็นการได้รับการอบรมเรื่องการปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษ อยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งสอดคล้องกับข้อเสนอแนะของเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องที่ว่าในการจัดการฝึกอบรมหลักสูตรผลิตผักปลอดภัยในโรงเรียนปิดขนาดเล็ก ควรจัดให้มีการรวมกลุ่มเพื่อให้เกษตรกรได้มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมมากขึ้น และปรับปรุงในด้านอุปกรณ์ในการฝึกอบรมให้เพียงพอต่อจำนวนผู้เข้าร่วมฝึกอบรม เกษตรกรทุกคนจะได้ฝึกปฏิบัติได้พร้อมเพรียงกันเพราะอุปกรณ์ในการฝึกอบรม เป็นส่วนหนึ่งในการช่วยเสริมสร้างความรู้

ด้านปัจจัยนำเข้า

พบว่าเกษตรกรมีความคิดเห็นต่อปัจจัยนำเข้าในระดับมาก 2 ประเด็น ได้แก่ การให้บริการด้านเอกสารและคู่มือการผลิตผัก ปลอดภัยจากสารพิษ และการสนับสนุนด้านวัตถุดิบ ปัจจัยการผลิต เช่น ปุ๋ยสารชีวอินทรีย์ เช่น บีที (BT) อย่างเพียงพอแก่เกษตรกร นอกจากนี้จากผลการศึกษายังพบว่าเกษตรกรมีความคิดเห็นต่อประเด็นเจ้าหน้าที่ส่งเสริมมีความรู้จริงและมีความชำนาญในเรื่องการปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษ เทคโนโลยีการปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษ สามารถทำให้เห็นผลสำเร็จ อยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งสอดคล้องกับ จุฑามาศ ปิ่นทุภาค (2552 : 78) พบว่าการปลูกผักในระบบปลอดสารพิษมักมีปัญหาด้านการผลิตและการตลาดซึ่งเกษตรกรต้องการคำแนะนำจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรอย่างต่อเนื่อง การที่เจ้าหน้าที่ส่งเสริมเข้าไปพบปะกับเกษตรกรบ่อยครั้งจึงช่วยให้เกษตรกรสามารถทำการผลิตผักปลอดสารพิษได้อย่างมั่นใจ

ส่วนเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องมีความคิดเห็นต่อปัจจัยนำเข้าในระดับมาก 4 ประเด็น ได้แก่ เจ้าหน้าที่ส่งเสริมมีความรู้จริงและมีความชำนาญในเรื่องการปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษ การให้บริการด้านเอกสารและคู่มือการผลิตผัก ปลอดภัยจากสารพิษ เทคโนโลยีการปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษ สามารถทำให้เห็นผลสำเร็จ และการสนับสนุนด้านวัตถุดิบ ปัจจัยการผลิต เช่น ปุ๋ยสารชีวอินทรีย์ เช่น บีที (BT) อย่างเพียงพอแก่เกษตรกร ทั้งนี้อาจเป็นเพราะเกษตรกรมีระดับการศึกษาประถมศึกษาเท่านั้น ดังนั้นการให้บริการด้านเอกสารและคู่มือการผลิตผักปลอดภัยจากสารพิษ จะทำให้เกษตรกรมีความเข้าใจและสามารถนำเอากรรมวิธีต่างๆ ไปใช้ในการปฏิบัติได้อย่างถูกต้องมากขึ้น

ด้านกระบวนการ

พบว่าเกษตรกรมีความคิดเห็นต่อด้านกระบวนการในระดับมาก 3 ประเด็น ได้แก่ ความเหมาะสมในการตรวจสอบพื้นที่ของเกษตรกรที่จะเข้าร่วมโครงการปลูกผักปลอดภัย ความต่อเนื่องในการติดตามการดำเนินงานของเกษตรกร และความเหมาะสมรวดเร็วในการจัดส่งวัสดุ อุปกรณ์ให้เกษตรกร นอกจากนี้จากผลการศึกษายังพบว่าเกษตรกรมีความคิดเห็นต่อประเด็นความเหมาะสมในการจัดอบรมถ่ายทอดความรู้เรื่องการปลูกผักปลอดภัยให้เกษตรกร อยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งสอดคล้องกับข้อเสนอแนะของเกษตรกรที่เสนอว่าควรมีการเชิญวิทยากรที่มีความรู้ความชำนาญและประสบความสำเร็จกับการปลูกผักปลอดภัยในโรงเรียนปิดขนาดเล็กลงมาเล่าถึงประสบการณ์ให้กับเกษตรกรฟัง เพื่อเป็นข้อมูลในการปฏิบัติการเกษตรอย่างถูกวิธี และสร้างแรงจูงใจให้แก่เกษตรกร เพื่อป้องกันความเสียหายที่อาจจะเกิดขึ้นจากการเลิกสัมโครงการหรือยุติการปลูกผักปลอดภัยในโรงเรียนปิดขนาดเล็กลงต่อไป

ส่วนเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องมีความคิดเห็นต่อด้านกระบวนการในระดับมาก 4 ประเด็น ได้แก่ การประชาสัมพันธ์เรื่องโครงการปลูกผักปลอดภัยในโรงเรียนปิดขนาดเล็กลง ความเหมาะสมในการตรวจสอบพื้นที่ของเกษตรกรที่จะเข้าร่วมโครงการปลูกผักปลอดภัย ความเหมาะสมรวดเร็วในการจัดส่งวัสดุ อุปกรณ์ให้เกษตรกร และความเหมาะสมในการจัดอบรมถ่ายทอดความรู้เรื่องการปลูกผักปลอดภัยให้เกษตรกร ทั้งนี้อาจเป็นเพราะในแต่ละพื้นที่ที่ใช้ในการทำการเกษตรของเกษตรกรมีความแตกต่างกัน ทำให้ต้องมีเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรของโครงการเข้าไปตรวจสอบเพื่อประเมินความเหมาะสมก่อนเริ่มดำเนินงานตามโครงการส่งเสริมการปลูกผักปลอดภัยในโรงเรียนปิด นอกจากนี้ในเรื่องของวัสดุอุปกรณ์ต่างๆ ของเกษตรกรเองมีจำนวนจำกัด ซึ่งจะต้องได้รับการส่งเสริมด้านวัสดุอุปกรณ์จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เพียงพอ กับเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ

ด้านผลการเข้าร่วมโครงการผลิต

พบว่าเกษตรกรมีความคิดเห็นต่อผลการเข้าร่วมโครงการผลิตในระดับมาก 6 ประเด็น ได้แก่ การเข้าร่วมโครงการทำให้ผลผลิตมีคุณภาพดีขึ้นกว่าเดิม การเข้าร่วมโครงการทำให้เป็นที่ยอมรับของผู้บริโภค การเข้าร่วมโครงการทำให้ได้ผลตอบแทนในระยะเวลาที่รวดเร็ว การเข้าร่วมโครงการทำให้ราคาผลผลิตอยู่ในระดับที่น่าพอใจ การเข้าร่วมโครงการส่งเสริมการปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษก่อให้เกิดประโยชน์ในการประกอบอาชีพของเกษตรกร และการเข้าร่วมโครงการทำให้ต้นทุนการผลิตต่ำลง ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ สมานี เหมงาบุญมา (2542 : 100-104) ที่พบว่าเกษตรกรมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการปลูกผักปลอดสารพิษ ว่าการปลูกผักคุ้มค่ากับการลงทุน ทำให้ครอบครัวมีรายได้เพิ่มขึ้น แต่ผลการศึกษาของ วันปิติ ธรรมศรี และคณะ (2555 :

71-72) พบว่าเกษตรกรพบกับปัญหาด้านผลตอบแทนที่ได้น้อยจากการจำหน่ายผักปลอดสารพิษมากที่สุด

ส่วนเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องมีความคิดเห็นต่อผลการเข้าร่วมโครงการผลิตในระดับมาก 6 ประเด็น ได้แก่ การเข้าร่วมโครงการทำให้สารพิษตกค้างในผลผลิตลดลง การเข้าร่วมโครงการทำให้ผลผลิตมีคุณภาพดีขึ้นกว่าเดิม การเข้าร่วมโครงการทำให้สามารถสร้างรายได้แก่เกษตรกร การเข้าร่วมโครงการทำให้เป็นที่ยอมรับของผู้บริโภค การเข้าร่วมโครงการส่งเสริมการปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษก่อให้เกิดประโยชน์ในการประกอบอาชีพของเกษตรกร และการเข้าร่วมโครงการทำให้ราคาผลผลิตอยู่ในระดับที่น่าพอใจ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการดำเนินโครงการส่งเสริมปลูกผักปลอดภัยในโรงเรียนปิด มีการปฏิบัติตามวัตถุประสงค์ของการดำเนินโครงการอย่างเคร่งครัด จึงทำให้มีผลผลิตออกมามีคุณภาพดี และเป็นที่ยอมรับของผู้บริโภค สอดคล้องกับสมาธิ เจริญบุญมา (2542 : 100-104) ที่พบว่าเกษตรกรมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการปลูกผักปลอดสารพิษ ว่าการปลูกผักคุ้มค่ากับการลงทุน ทำให้ครอบครัวมีรายได้เพิ่มขึ้น และมีผักที่ปลอดจากสารพิษรับประทาน

ปัญหา อุปสรรคของเกษตรกรและเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องในการส่งเสริมการปลูกผักปลอดภัยในโรงเรียนขนาดเล็ก จังหวัดสิงห์บุรี

ด้านความรู้/การประชาสัมพันธ์/การส่งเสริม

พบว่าเกษตรกรมีปัญหาและอุปสรรคด้านความรู้/การประชาสัมพันธ์/การส่งเสริมในระดับมาก 5 ประเด็น ได้แก่ ขาดการประชาสัมพันธ์อย่างทั่วถึง ขาดความรู้ในการป้องกันกำจัดศัตรูพืชโดยไม่ใช้สารเคมี ขาดการศึกษาดูงาน รายการโทรทัศน์ที่เกี่ยวกับการเกษตรไม่เพียงพอกับความต้องการ และขาดสื่อในการส่งเสริมความรู้เรื่องการปลูกผัก เช่น วารสาร การเกษตร หนังสือพิมพ์ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการวางแผนในการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารต่างๆ ให้แก่เกษตรกรในพื้นที่ยังขาดความรัดกุม ครอบคลุมเท่าที่ควร จึงทำให้เกษตรกรไม่ได้รับข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์กับการประกอบอาชีพมากนัก ซึ่งสอดคล้องกับ ธนิษฐา บารมี (2550: 85-87) ที่พบว่าเกษตรกรไม่ได้รับการส่งเสริมการปลูกผักปลอดสารพิษ ขาดที่ปรึกษาเมื่อพบปัญหาการปลูกผักปลอดสารพิษ ขาดการรวมกลุ่ม

ส่วนเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องมีปัญหาและอุปสรรคด้านความรู้/การประชาสัมพันธ์/การส่งเสริมในระดับปานกลาง ทั้ง 7 ประเด็น ได้แก่ ขาดการศึกษาดูงาน ขาดการประชาสัมพันธ์อย่างทั่วถึง ขาดการเข้ารับการอบรม รายการโทรทัศน์ที่เกี่ยวกับการเกษตรไม่เพียงพอกับความต้องการ ขาดความรู้ในการป้องกันกำจัดศัตรูพืชโดยไม่ใช้สารเคมี ขาดสื่อในการส่งเสริมความรู้เรื่องการปลูกผัก เช่น วารสาร การเกษตร หนังสือพิมพ์ และขาดเจ้าหน้าที่ให้

คำแนะนำปรึกษา ซึ่งสอดคล้องกับข้อเสนอแนะของเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องที่เสนอว่าหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการพัฒนากระบวนการให้ข้อมูลข่าวสารแก่เกษตรกรให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและแพร่หลายมากยิ่งขึ้น เพื่อให้เกษตรกรได้มีโอกาสเข้าถึงข้อมูลข่าวสารที่จำเป็นแก่การประกอบอาชีพ โดยพิจารณาถึงแหล่งข้อมูลจากสื่อต่างๆ ที่สำคัญ เช่น โทรทัศน์ วิทยุ หนังสือพิมพ์ เป็นต้น

ด้านการดูแลรักษา

พบว่าเกษตรกรมีปัญหาและอุปสรรคด้านการดูแลรักษาในระดับมาก 5 ประเด็น ได้แก่ โรคระบาดทำลายพืชผักจนได้รับความเสียหาย แมลงระบาดทำลายพืชผักจนได้รับความเสียหาย เมล็ดพันธุ์ไม่เพียงพอ วัสดุ อุปกรณ์ และเครื่องมือทางการเกษตรไม่เพียงพอ และแหล่งน้ำไม่เพียงพอต่อการเพาะปลูก ซึ่งสอดคล้องกับข้อเสนอแนะของเกษตรกรที่เสนอว่าหน่วยที่เกี่ยวข้องควรมีการสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการปลูกผักปลอดภัยในโรงเรียนปิดขนาดเล็กให้แก่เกษตรกรเท่าที่จำเป็น เนื่องจากวัสดุอุปกรณ์ทางการเกษตรบางอย่างไม่สามารถจัดหาซื้อได้อย่างเพียงพอ และเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องควรให้ความสนใจและคิดค้นหาวิธีการที่เหมาะสมกับการแก้ปัญหาการระบาดของโรค แมลงระบาดให้มีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น

ส่วนเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องมีปัญหาและอุปสรรคด้านการดูแลรักษาในระดับมาก 1 ประเด็น ได้แก่ แหล่งน้ำไม่เพียงพอต่อการเพาะปลูก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะพื้นที่ทำการเกษตรของเกษตรกรแต่ละแห่งมีลักษณะที่ไม่เหมือนกัน จึงอาจทำให้เกิดปัญหาในเรื่องการบริหารจัดการน้ำไม่ทั่วถึง

ด้านการตลาด

พบว่าเกษตรกรมีปัญหาและอุปสรรคด้านการตลาดในระดับปานกลาง 2 ประเด็น ได้แก่ ราคาผลผลิตตกต่ำ และไม่มีตลาดรองรับผลผลิต ทั้งนี้อาจเป็นเพราะตลาดรับซื้อผักยังไม่กว้างมากนัก ซึ่งสอดคล้องกับ จุฑามาศ ปินทุภาส (2552 : 78) ที่พบว่า การปลูกผักในระบบปลอดสารพิษมักมีปัญหาด้านการผลิตและการตลาดซึ่งเกษตรกรต้องการคำแนะนำจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรอย่างต่อเนื่อง การที่เจ้าหน้าที่ส่งเสริมเข้าไปพบปะกับเกษตรกรบ่อยครั้งจึงช่วยให้เกษตรกรสามารถทำการผลิตผักปลอดสารพิษได้อย่างมั่นใจ เช่นเดียวกับ วันปิติ ธรรมศรี และคณะ (2555 : 71-72) ที่พบว่าเกษตรกรพบกับปัญหาด้านผลตอบแทนที่ได้น้อยจากการจำหน่ายผักปลอดสารพิษมากที่สุด

ส่วนเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องมีปัญหาและอุปสรรคด้านการตลาดในระดับปานกลาง 1 ประเด็น คือ ไม่มีตลาดรองรับผลผลิต ทั้งนี้เนื่องจากผู้บริโภคมองว่าราคาของพืชผักที่ได้จากการผลิตแบบปลอดสารพิษมีราคาสูงกว่าผักตามท้องตลาดมาก จึงทำให้ปริมาณความต้องการในการบริโภคผักปลอดภัยจากสารพิษลดลง ซึ่งสอดคล้องกับข้อเสนอแนะของเจ้าหน้าที่

ผู้เกี่ยวข้องที่เสนอว่าควรมีการณรงค์ให้มีการรับประทานผักปลอดภัยจากสารพิษให้มากขึ้น โดยหน่วยงานของรัฐ เอกชนควรร่วมกันในการประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่อง หากเป็นไปได้ควรมีตลาดกลางรับซื้อผัก และมีการรับประกันผักที่เกษตรกรนำมาจำหน่ายเป็นผักปลอดภัยจากสารพิษ

3. ข้อเสนอแนะ

ผู้ศึกษามีข้อเสนอแนะการวิจัย ดังนี้

ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

ข้อเสนอแนะต่อเกษตรกร

1) **ด้านความรู้** เกษตรกรควรมีการรวมกลุ่มกันเพื่อปรึกษาหารือเกี่ยวกับปัญหาการปลูกผักปลอดภัยสารพิษ โรงเรียนปิตุชนาถเล็ก เพื่อนำข้อมูลต่างๆ มาเสนอหน่วยงาน และเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องในการส่งเสริมความรู้เรื่องการปลูกผักปลอดภัยสารพิษให้เพียงพอต่อความต้องการของเกษตรกรต่อไป

2) **ด้านการดูแลรักษา** เกษตรกรควรมีการให้ความสำคัญในการดูแลรักษา ไม่ให้มีแมลงศัตรูพืชมากัดกินยอดใบพืชผัก โดยปฏิบัติตามคำแนะนำของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร หรือเจ้าหน้าที่ผู้ให้คำแนะนำอย่างต่อเนื่อง เพื่อมิให้เกิดความเสียหายต่อพืชผัก หรือแปลงผักของเกษตรกร

3) **ด้านการตลาด** เกษตรกรควรมีการสอบถาม ติดตามข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งจำหน่ายผักปลอดภัยสารพิษ โรงเรียนปิตุชนาถเล็ก จากสำนักงานเกษตรจังหวัดสิงห์บุรีหรือหน่วยงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้เกิดความมั่นใจในการนำผักปลอดภัยสารพิษของเกษตรกรไปจำหน่าย รวมทั้งเกษตรกรควรมีการประชุมร่วมกันระหว่างกลุ่มเกษตรกร และพ่อค้า แม่ค้าระดับท้องถิ่นเกี่ยวกับสถานการณ์ด้านความเสี่ยง ราคา และโอกาสในการผลิตของผักชนิดต่างๆ ในแต่ละช่วงเดือนด้วย

ข้อเสนอแนะต่อหน่วยงานและเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้อง

1) **ด้านความรู้** หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการพัฒนากระบวนการให้ข้อมูลข่าวสารแก่เกษตรกรให้เป็นอย่างดีมีประสิทธิภาพและแพร่หลายมากยิ่งขึ้น เพื่อให้เกษตรกรได้มีโอกาสเข้าถึงข้อมูลข่าวสารที่จำเป็นแก่การประกอบอาชีพ โดยพิจารณาถึงแหล่งข้อมูลจากสื่อต่างๆ ที่สำคัญ เช่น โทรทัศน์ วิทยุ หนังสือพิมพ์ เป็นต้น

2) **ด้านการดูแลรักษา** เจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการปลูกผักปลอดภัยในโรงเรียนปิตุชนาถเล็ก ควรให้ความสนใจและคิดค้นหาวิธีการที่เหมาะสมกับการแก้ปัญหาการระบาดของโรค แมลงรบกวนให้มีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น

3) **ด้านการตลาด** หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรเข้ามาจัดการดูแลด้านการตลาดให้มากขึ้น และควรให้ความสนใจในเรื่องของกลไกทางด้านราคาพืชผักด้วย

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1) **ด้านความรู้** รัฐบาลควรสนับสนุนให้เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรหรือเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้ามาให้ความรู้ในการผลิตผักปลอดสารพิษในโรงเรียนปิดแก่เกษตรกร และมีการติดตามเยี่ยมเยียนกลุ่ม ประเมินปัญหา อุปสรรค สถานการณ์กลุ่ม เพื่อให้มีการพัฒนาและแก้ไขปัญหาต่างๆ ได้อย่างรวดเร็ว

2) **ด้านการดูแลรักษา** รัฐบาลควรมีนโยบายในการส่งเสริมให้เกษตรกรปลูกผักปลอดภัยในโรงเรียนปิดขนาดเล็กอย่างต่อเนื่อง จริงจัง

3) **ด้านการตลาด** สำนักงานเกษตรจังหวัดควรขอความร่วมมือกับหน่วยงานพาณิชย์จังหวัด เพื่อกำหนดกลไกราคาตลาดของผลผลิตที่ได้จากการปลูกผักปลอดภัยในโรงเรียนปิดขนาดเล็ก เพื่อความชัดเจนในด้านการกำหนดราคาพืชผักด้วย

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

3.2.1 ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับความคิดเห็นของเกษตรกรผู้ปลูกผักปลอดสารพิษในโครงการส่งเสริมการปลูกผักปลอดภัยในโรงเรียนปิดขนาดเล็ก หรือ โครงการอื่นที่มีลักษณะเดียวกันของเกษตรกรในพื้นที่อื่น เพื่อเปรียบเทียบผลการศึกษา และจะได้นำผลการศึกษาที่ได้มาปรับปรุงการปลูกผักปลอดภัยในโรงเรียนปิดขนาดเล็กให้มีคุณภาพต่อไป

3.2.2 ควรมีการศึกษาตัวแปรอื่นๆ เพิ่มเติมที่น่าจะมีผลต่อการส่งเสริมการปลูกผักปลอดภัยในโรงเรียนปิดขนาดเล็ก เช่น ปัจจัยการผลิต ชนิดของผักที่เกษตรกรปลูก ราคาผลผลิตต่อไร่ เป็นต้น เพื่อใช้เป็นข้อมูลปรับปรุงวิธีการส่งเสริมการปลูกผักปลอดภัยในโรงเรียนปิดขนาดเล็กให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

3.2.3 ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับความคิดเห็นของเกษตรกรผู้ปลูกผักที่ใช้สารพิษโดยทั่วไป เพื่อที่จะได้นำผลการศึกษามาเปรียบเทียบกับโครงการส่งเสริมการปลูกผักปลอดภัยในโรงเรียนปิดขนาดเล็ก ซึ่งจะเป็ประโยชน์สำหรับการศึกษาต่อไป